

**Oppfølging av avsluttende merknader fra FNs
rasediskrimineringskomité (CERD)
av mars 2011**

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

September 2012

Forord

Norges 19./20. rapport til FN om oppfølging av rasediskrimineringskonvensjonen ble levert høsten 2009. Norske myndigheter ble eksaminert av rasediskrimineringskomiteen i februar 2011. I mars 2011 vedtok komiteen avsluttende merknader med forslag til oppfølging.

Det er et mål for Regjeringen å bekjempe alle former for diskriminering og å bidra til et inkluderende samfunn. Regjeringen ønsker å sikre en god oppfølging av rasediskrimineringskonvensjonen i Norge. Det er også et ønske om å informere om det arbeidet som gjøres. I den foreliggende rapporten redegjør de ansvarlige departementene for status for oppfølging av rasediskrimineringskomiteens anbefalinger.

Merknadene fra komiteen finnes i rapporten "Behandling av Norges 19./20. rapport til FN om oppfølging av rasediskrimineringskonvensjonen" (publikasjon Q-1190 B) . Se www.regjeringen.no/bld. I den foreliggende rapporten er de konkrete anbefalingene gjengitt, etterfulgt av departementenes redegjørelser for status og oppfølging.

Regjeringen legger vekt på å involvere frivillige organisasjoner, Sametinget og andre berørte aktører i arbeidet med oppfølging av konvensjonsforpliktelsene. Høsten 2011 hadde Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet møter med Norsk senter for menneskerettigheter, Barneombudet, Likestillings- og diskrimineringsombudet, en rekke frivillige organisasjoner og Sametinget for å få deres synspunkter på hvordan anbefalingene fra komiteen bør følges opp og hva som bør prioriteres. Et utkast til statusrapport ble sendt på høring før rapporten ble ferdigstilt.

Anbefalingene er av ulik karakter, og følges opp på ulike måter. Dette skjer bl.a. gjennom lov- eller forskriftsendringer, økte bevilgninger, rundskriv, veiledere, innføring av nye rutiner, forsøksvirksomhet, kunnskapsutvikling og kunnskapsspredning . Komiteen peker på en rekke utfordringer, og oppfølgingen er ikke tilstrekkelig til å løse disse på kort sikt. Den foreliggende rapporten viser likevel at det pågår et kontinuerlig arbeid for å nå de målene som rasediskrimineringskomiteen gir uttrykk for gjennom sine merknader, og som Regjeringen i all hovedsak støtter opp om.

Norges 21. rapport til FN om oppfølging av CERD, blir overlevert overvåkningskomiteen høsten 2013.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
September 2012

Rapporten berører følgende departementers arbeidsområder:

Arbeidsdepartementet (AD)

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD)

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD)

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Kommunal- og regionaldepartementet (KRD)

Kulturdepartementet (KUD)

Kunnskapsdepartementet (KD)

Utenriksdepartementet (UD)

Nærings- og handelsdepartementet (NHD)

Fiskeri- og kystdepartementet (FKD)

Finansdepartementet (FIN)

**Statusrapport pr. 31.08.2012 ifb. oppfølging av CERDs
merknader til Norges 19./20. rapport
Oppfølging av avsluttende merknader fra FNs rasediskrimine-
ringskomité av mars 2011**

Innhold

Anbefaling nr. 6 Statistikk	6
Anbefaling nr. 7 Inkorporering av konvensjonen	7
Anbefaling nr. 8 Diskrimineringsgrunnlag	8
Anbefaling nr. 9 Dialog og tiltak mot diskriminering	9
Anbefaling nr. 10 Tolketjenester	14
Anbefaling nr. 11 Introduksjonsprogram.....	18
Anbefaling nr. 12 Enslige mindreårige asylsøkere	20
Anbefaling nr. 13 Flyktningmottak	22
Anbefaling nr. 14 Fri rettshjelp	25
Anbefaling nr. 15 Kjønnsmlestelse og tvangsekteskap	25
Anbefaling nr. 16 Krisesentre	27
Anbefaling nr. 17 Transnasjonale selskaper	28
Anbefaling nr. 18 Samiske rettigheter	29
Anbefaling nr. 19 Konsultasjoner med urfolk	32
Anbefaling nr. 20 Rom og romanifolket/taterne	33
Anbefaling nr. 21 Hatefulle ytringer og hatkriminalitet	35
Anbefaling nr. 22 Internasjonale menneskerettighetskonvensjoner	38
Anbefaling nr. 23 Implementering av Durban-erklæringen og - handlingsprogrammet.....	39
Anbefaling nr. 24 Det internasjonale året for personer med afrikansk bakgr....	39
Anbefaling nr. 25 Offentliggjøring av rapporter og anbefalinger	40

Anbefaling nr. 6 Statistikk

6. Samtidig som komiteen setter pris på opplysningene som delegasjonen ga i sin muntlige presentasjon, gjentar komiteen sin bekymring når det gjelder mangelen på data om befolkningens etniske sammensetning i den statlige parts rapport.

Komiteen anbefaler at den statlige parten fremlegger oppdaterte opplysninger om befolkningens etniske sammensetning i samsvar med avsnitt 10 og 12 i retningslinjene for rapportering (CERD/C/2007/1) og dens generelle anbefaling 8 (1990) om selvidentifisering med bestemte rasemessige eller etniske grupper.

Finansdepartementet (FIN):

Statistikk over etniske grupper

SSB har ingen data om befolkningens etniske sammensetning utover den statistikken som lages basert på fødeland og statsborgerskap.

Både den norske befolkningsstatistikken og de ti-årige folke- og boligtellingerne er basert på registerinformasjon. Det betyr at all informasjon hentes fra administrative registre og ikke fra enkeltpersoner eller husholdning. Fordelen med dette er reduserte kostnader og lavere oppgavebyrde for den enkelte. Ulempen er at bare informasjon som kan hentes direkte eller avledes fra registrene er med i statistikken.

Den viktigste kilden er Det sentrale folkeregisteret. Her vil alle som er bosatt i Norge i mer enn 6 måneder eller har som intensjon om å bo i Norge i minst 6 måneder, være registrert. Alle etniske grupper som oppfyller disse betingelser vil være registrert i folkeregisteret, men det vil ikke være mulig å identifisere dem som enkeltgrupper utover hva som er mulig basert på fødeland. Et eksempel på dette er rom-folket hvor vi antar at mange er fra Romania. SSB vil kunne lage tabeller over antall personer med rumensk statsborgerskap eller som er født i Romania, men disse tabellene vil også inneholde personer uten rombakgrunn.

Det har vært en bevisst politikk å basere mest mulig av den offisielle statistikken på administrative registre. Dette er en utvikling som Norge har felles med de andre nordiske land. Også ellers i Europa er det en utvikling i retning av å lage mer statistikk basert på registre.

Samisk statistikk

SSB har de senere årene utviklet god statistikk over samer. De utgir annet hvert år publikasjonen Samisk statistikk som bl.a. inneholder tabeller over befolkning, utdanning, språk og arbeidsliv. Publikasjonen ble første gang utgitt på Samefolkets dag 6. februar 2006. Deretter er publikasjonen utgitt på samme dato i 2008, 2010 og 2012. Publikasjonen utgis også på engelsk. Det er et tett samarbeid med representanter for samene om videre utvikling av denne publikasjonen.

Det kan også nevnes at det er etablert en Analysegruppe for samisk statistikk som er et statlig utvalg hvor bl.a. SSB er representert. Dette utvalget utgir hvert år en

publikasjon som heter Samiske tall forteller. Publikasjonene inneholder artikler som dekker et bredt felt av samenes samfunn. Så langt er det laget fire utgaver av Samiske tall forteller, første gang i 2008.

Statistikk over nasjonale minoriteter

I Norge er følgende grupper anerkjent som nasjonale minoriteter, etter Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter: Jøder, kve-
ner/norskfinner, skogfinner, romanifolket/tatere og rom. Det utarbeides i dag ingen statistikk på etnisk grunnlag, jf. personvernloven § 2 om sensitive opplysninger. Flere av de nasjonale minoritetene har, på bakgrunn av tidligere tiders misbruk av etnisk registrering, uttrykt sterk skepsis mot alle former for registrering og kartlegging på etnisk grunnlag.

Anbefaling nr. 7 Inkorporering av konvensjonen

7. Samtidig som komiteen noterer seg den statlige partens argumenter når det gjelder dens valg om ikke å inkorporere konvensjonen i nasjonal rett gjennom menneskerettsloven av 1999 på linje med andre viktige traktater om menneskerettigheter, gjentar komiteen viktigheten av å gi forrang til konvensjonen når det foreligger strid med nasjonal lov (artiklene 1 og 2).

Komiteen inviterer den statlige parten til å overveie å inkorporere konvensjonen i den nasjonale rettsordenen på et høyere nivå gjennom menneskerettsloven av 1999.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD):

Komiteen inviterer Norge til å overveie å inkorporere rasediskrimineringskonvensjonen i menneskerettsloven.

Under forberedelse av lov 19. juni 2009 nr. 80 om inkorporering av kvinnediskrimineringskonvensjonen i menneskerettsloven ble spørsmålet om inkorporering av også andre konvensjoner, herunder rasediskrimineringskonvensjonen, tatt opp. I Ot.prp. nr. 93 (2008-2009) er det uttalt blant annet (punkt 6.2.3):

”Høyringa har bekrefta at ei inkorporering av kvinnediskrimineringskonvensjonen i menneskerettsloven reiser spørsmål om inkorporering av andre konvensjonar. Departementet har kome til at verken dei konvensjonane som høyringsinstansane nemner, eller andre konvensjonar bør takast inn i menneskerettsloven fordi dei andre konvensjonane er av meir spesiell karakter.”

Under høringen av utkast til denne rapporten har Norsk senter for menneskerettigheter, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Røde Kors argumentert til støtte for inkorporasjon i menneskerettsloven. Høringsinstansene er kritiske til departementets henvisning til proposisjonen fra 2009 som begrunnelse for hvorfor konvensjonen ikke skal inkorporeres. Det pekes blant annet på at en manglende inkorpora-

sjon medfører et kunstig og uheldig skille mellom rasediskrimineringskonvensjonen og konvensjoner inntatt i menneskerettsloven, og at de argumenter som tilsa at kvinnediskrimineringskonvensjonen skulle inkorporeres, gjør seg gjeldende også for rasediskrimineringskonvensjonen.

Spørsmålet om hvilke konvensjoner som skal inn i menneskerettsloven, beror på en vurdering av hva som gir en hensiktsmessig nasjonal regulering. Departementet legger vekt på anbefalingen fra rasediskrimineringskomiteen og de høringsuttalelser som støtter anbefalingen, men fastholder den vurderingen som det ble gitt uttrykk for i 2009.

Anbefaling nr. 8 Diskrimineringsgrunnlag

8. Komiteen er bekymret for at den påtenkte endringen av diskrimineringsloven ikke gjenspeiler alle diskrimineringsgrunnlagene i konvensjonenes artikkel 1, herunder diskriminering på grunn av rase og hudfarge. Komiteen er også bekymret for at språk ikke er tatt med som diskrimineringsgrunnlag (art. 1)

Komiteen anbefaler at diskrimineringsloven endres for å sikre forbud mot alle diskrimineringsgrunnlagene i konvensjonens artikkel 1.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

Diskrimineringsloven (lov 3. juni 2005 nr. 33 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv.) forbyr diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.

I NOU 2009: 14 foreslo Diskrimineringslovutvalget én samlet diskrimineringslov for alle diskrimineringsgrunnlag. Forslaget innebar at diskrimineringsgrunnlagene etnisitet og religion eller livssyn skulle omfattes, mens de øvrige grunnlagene som er oppregnet i dagens diskrimineringslov, herunder språk og hudfarge, ikke skulle nevnes eksplisitt i lovteksten.

Regjeringen har imidlertid besluttet ikke å gjennomføre utvalgets forslag om én samlet diskrimineringslov, men å videreføre særlovene vi i dag har på likestillings- og diskrimineringsområdet. Det er også besluttet at det skal lages en helt ny lov mot diskriminering på grunn av seksuell orientering. Det arbeides nå med hvordan reglene i de ulike lovene kan gjøres mer like. Dette innebærer at det ikke legges opp til endringer i diskrimineringslovens diskrimineringsgrunnlag, og at hudfarge og språk fortsatt vil være med i oppregningen.

I forarbeidene til diskrimineringsloven (Ot.prp. nr. 33 (2004-2005)) vurderte Kommunal- og regionaldepartementet om begrepet rase burde tas inn som diskrimineringsgrunnlag i loven. Departementets vurdering var at begrepet rase ikke bør brukes. Begrunnelsen var at et viktig tiltak for å bekjempe rasisme, er å bli kvitt forestillingen om at mennesker kan deles inn i ulike raser, som det ikke finnes vitenskapelig belegg for eksistensen av. Departementet mente at et

forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, hudfarge, språk, avstamning, religion og livssyn klart nok vil ramme det som ville kunne betegnes som diskriminering på grunn av rase. Departementet så derfor ikke behov for å ta med begrepet rase i loven. Stortinget sluttet seg til denne vurderingen.

I sine supplerende rapporter til statens 19./20. rapport til FNs rasediskrimineringskomité støtter både Likestillings- og diskrimineringsombudet og de frivillige organisasjonene myndighetenes vurdering om at rase ikke bør inkluderes som diskrimineringsgrunnlag i loven.

Anbefaling nr. 9 Dialog og tiltak mot diskriminering

9. Komiteen er bekymret for situasjonen for innvandrere, personer med innvandrerbakgrunn, asylsøkere og flyktninger når det gjelder diskriminering mot dem med hensyn til tilgang til offentlige tjenester, bolig, arbeidsmarkedet og helsetjenester, og særlig tilfredsstillende somatisk og psykiatrisk helsetjeneste for traumatiserte flyktninger og asylsøkere. Komiteen er også bekymret over frafallsprosenten for elever med immigrantbakgrunn, herunder fra videregående skole (art. 4, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefaling nr. 30 (2004) om ikke-borgere, oppfordrer komiteen den statlige parten til regelmessige konsultasjoner med de berørte grupper og lokalsamfunn og til å iverksette tiltak mot den diskrimineringen de møter, herunder når det gjelder tilgang til offentlige tjenester, bolig, utdanning, arbeidsmarkedet og helsetjenester, herunder ytelse av spesialiserte tjenester innen mental og fysisk helse for traumatiserte flyktninger og asylsøkere. Komiteen inviterer den statlige parten til å vurdere å gjenåpne Psykososialt senter for traumatiserte flyktninger. Komiteen anbefaler også at den statlige parten setter av økte økonomiske ressurser til opplæring av lærere for et multikulturelt utdannelsesmiljø. Den statlige parten bør også ta de nødvendige skritt for å sikre at personer med innvandrerbakgrunn har tilgang til stillinger i de øvre sjikt av myndighetsapparatet, akademien og næringslivet.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

Dialogmøter

Regjeringen er opptatt av å ha kontakt med ulike grupper og miljøer i innvandrerbefolkningen i form av dialogmøter og andre kontaktpunkter. Dialogmøter kan gi tilgang til andre synspunkter enn de som når fram i formelle fora. Barne-, likestillings- og inkluderingsministeren inviterer jevnlig til dialogmøter.

Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM)

Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) er et rådgivende, uavhengig organ for myndighetene i saker som angår personer med innvandrerbakgrunn. Utvalget oppnevnes av Kongen i statsråd.

KIM ble opprettet som et permanent utvalg i 1984. Utvalgsperiodene samsvarer med stortingsperiodene. KIM består, i tillegg til leder, av 23 medlemmer med innvandrerbakgrunn fra alle fylkene i Norge. Medlemmene i KIM skal representere

bredden i innvandrerbefolkningen. Utvalget skal holde møter minst fire ganger i året.

For å ivareta sin rolle som rådgivende organ, kan KIM ha dialog med departementer og andre offentlige myndigheter, fag- og forskningsmiljøer, politiske partier, interesseorganisasjoner og andre relevante samarbeidspartnere om alle prinsipielle sider ved norsk politikk som angår innvandrere og deres barn.

KIM skal være en faglig oppdatert høringsinstans, og skal selv ta initiativ til å sette aktuelle saker på den politiske og offentlige dagsordenen. KIM skal, gjennom medlemmene sine, være i kontakt med, og utveksle erfaringer og synspunkter med, innvandrerorganisasjoner og -miljøer i regionene.

Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet skal blant annet medvirke til å styrke frivillige organisasjoners rolle i integreringsarbeidet og øke samfunnsdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn. Det er en total bevilgning på 49,5 mill kroner på denne posten i 2012, fordelt på fire områder:

1. Tilskudd til frivillig virksomhet i lokalsamfunn som medvirker til deltakelse, dialog og samhandling
2. Tilskudd til nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet (øremerket i statsbudsjettet, med økt fokus på arbeid mot diskriminering)
3. Tilskudd til frivillige organisasjoners holdningsskapende/forebyggende arbeid mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse
4. Tilskudd til informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere

IMDi inngikk i 2008-2009 et formelt samarbeid innenfor integreringsfeltet med seks frivillige organisasjoner. Den felles overordnede målsettingen for avtalen var at organisasjonene skulle bidra til å styrke arbeidet med bosetting og integrering av flyktninger som har fått opphold i Norge, i samarbeid med IMDi. Avtalene ble evaluert i 2011.

Evalueringen viser at avtalene har styrket integreringsarbeidet overfor flyktninger og innvandrere. Omfanget av organisasjonenes arbeid har økt i løpet av avtaleperioden, og organisasjonen arbeider mer målrettet og systematisk enn tidligere. Avtalene har styrket samarbeidet mellom offentlig og privat sektor, blant annet ved at organisasjonene og IMDi har fått økt kunnskap om hverandre. I tillegg har avtalene styrket organisasjonenes mulighet til å inngå samarbeid med kommunale aktører. Evalueringen viste at samarbeid med kommunale aktører er avgjørende for å lykkes med å etablere velfungerende og varige tiltak lokalt.

Forbud mot diskriminering

Diskrimineringslovens formål er å fremme likestilling, sikre like muligheter og rettigheter og å hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn. Loven gjelder på alle samfunnsområder, unntatt familieliv og personlige forhold. Det er også et unntak for handlinger

og aktiviteter i regi av trossamfunn. Diskrimineringsloven forbyr både direkte og indirekte diskriminering. Loven har også bestemmelser om forbud mot trakassering, forbud mot instruks om å diskriminere eller trakassere, forbud mot gjengjeldelse og forbud mot medvirkning. I tillegg har loven bestemmelser om positiv særbehandling. Personer som opplever å bli utsatt for diskriminering kan klage saken inn for Likestillings- og diskrimineringsombudet, som håndhever loven. Uttalelser fra Ombudet kan klages inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda.

Plikt til aktivt likestillingsarbeid

Fra 1. januar 2009 er det innført en aktivitets- og rapporteringsplikt i diskrimineringsloven. Aktivitetsplikten pålegger offentlige myndigheter å arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål. Plikten gjelder også arbeidsgivere i privat sektor som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, og alle arbeidsgivere i offentlig sektor. Arbeidslivets organisasjoner har tilsvarende aktivitetsplikt innenfor sine virkefelt.

Aktivitetsplikten for arbeidsgivere omfatter blant annet lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering.

Virksomhetene skal redegjøre for planlagte og iverksatte tiltak i årsberetning eller årsbudsjett.

Tiltak mot diskriminering

Regjeringens handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering 2009-2012 inneholder 66 tiltak på åtte departementers arbeidsfelt. Offentlige tjenester (herunder helse), boligmarked, utdanning og arbeidsliv er prioriterte områder i handlingsplanen.

Handlingsplanen kan leses her:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/rasisme_og_diskriminering/ny-handlingsplan-mot-etnisk-diskriminering.html?id=543673

Statusrapporten om oppfølging av handlingsplanen for 2010 viser at 58 av tiltakene er igangsatt eller gjennomført. I forbindelse med statusrapporteringen ble det også foretatt en revidering av handlingsplanen, og det ble framlagt tre nye tiltak.

Statusrapporten kan leses her:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/rasisme_og_diskriminering/handlingsplan-for-a-fremme-likestilling-.html?id=654485

I tillegg til tiltakene i handlingsplanen har departementet iverksatt flere andre tiltak for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn. Samarbeid med partene i arbeidslivet står sentralt i dette arbeidet. I 2011 ble det opprettet et nettverk for mangfold i de statlig heleide virksomhetene, driftet av IMDi. IMDi utarbeider

årlige statusrapporter for virksomhetenes arbeid for økt rekruttering og mangfold på arbeidsplassen. www.mangfoldsportalen.no gir informasjon og veiledning om rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn og mangfoldsarbeid på arbeidsplassen. Portalen retter seg mot arbeidsgivere, tillitsvalgte og HR-ansvarlige i offentlig og privat sektor. I 2011 lanserte IMDi i samarbeid med Universitetet i Bergen et interaktivt treningsprogram for ledere på portalen. IMDi har fått i oppdrag å bistå kommuner som ønsker å innføre intervjuordningen, det vil si å innkalle minst en kvalifisert søker med innvandrerbakgrunn til utlyste stillinger. En mangfoldspris deles ut årlig for å premiere offentlige og private virksomheter som utmerker seg ved sin innsats for etnisk mangfold i arbeidslivet. Se også omtale av forsøk med moderat kvotering under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD):

Vurdere å gjenåpne Psykososialt senter for flyktninger

Norge vurderte at det var behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget for arbeid med traumatiserte flyktninger og øke kompetansen i tjenestene. Aktiviteten ved Psykososialt senter for flyktninger ble gjennomgått og funksjonene ble innkorporert i Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2004 og fem regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) frem til 2008. Midler til klinisk virksomhet ble overført til de regionale helseforetakene. Det psykososiale arbeidet med flyktninger er styrket etter nedleggelsen av senteret.

Kunnskapsdepartementet (KD):

Frafall fra videregående skole for elever med innvandrerbakgrunn

Kunnskapsdepartementet har regelmessige konsultasjoner med KS (Kommunenes interesse- og arbeidsgiverforening). I disse konsultasjonene vil spørsmål om frafall for elever med innvandrerbakgrunn og eventuell diskriminering kunne være tema.

Nyankomne minoritetsspråklige elever er spesifisert målgruppe for Overgangsprosjektet 10. klasse (som er en del av Ny Giv-satsingen). Overgangsprosjektet har som mål å skape permanente samarbeidsrelasjoner mellom kommunene og fylkeskommunene om de svakest presterende elevene. Tiltakene i prosjektet har som mål å øke elevenes motivasjon for, og evne til å gjennomføre videregående opplæring.

Mer informasjon finnes her:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/kampanjer/ny-giv/overgangsprosjektet.html?id=632137>

Øke finansielle ressurser til utdanning av lærere for et flerkulturelt undervisningsmiljø

Fire høyere utdanningsinstitusjoner, Høgskolen i Oslo, Høgskolen i Hedmark, Høgskolen i Bergen og Universitetet i Agder er i 2011 tildelt ekstra ressurser, 1,375 mill. kroner, til kvalifisering av tospråklige lærere. I tildelingsbrevet uttales:

”Det forutsettes at midler som er bevilget til fleksibelt utdanningstilbud for tospråklige lærere skal komme målgruppen til gode, for eksempel gjennom finansiering av denne type studieplasser eller tilpassing av studietilbudet for nye språkgrupper.”

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD):

Statlige virksomheter skal være nøye med ikke å bryte den generelle diskrimineringslovgivningen. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har i denne forbindelse nylig utarbeidet en egen veileder til statlige virksomheter for å understøtte virksomhetenes etterlevelse av lovgivningen, særlig med hensyn til at de har aktiviteter for å oppnå likestilling, og at de rapporterer om det til sitt overordnede departement.

I statlig sektors arbeidsgiverpolitikk er det også retningslinjer for å stimulere til mangfold, herunder økt rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn. Dette gjelder både rekruttering generelt og rekruttering til lederstillinger.

Viktige virkemidler som gjennomføres for å oppnå dette, er:

Krav om innkalling til intervju av kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn

Statens virksomheter er pålagt å innkalle minst én person med innvandrerbakgrunn til intervju for kunngjorte stillinger, forutsatt at søkeren er kvalifisert.

Ved utlysninger skal arbeidsgiverne oppfordre personer fra underrepresenterte grupper til å søke. Hvis personer med innvandrerbakgrunn er underrepresentert i virksomheten skal altså personer fra denne gruppen oppfordres til å søke stillingen.

Moderat kvotering

Regjeringen gjennomførte i 2008-2009 et forsøksprosjekt med moderat kvotering av personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn i 12 statlige virksomheter. Moderat kvotering betød her at arbeidsgiver kunne tilsette en søker med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn hvis han hadde tilnærmet like gode kvalifikasjoner som den beste søkeren. Det er besluttet at en ny 2-årig forsøksperiode skal gjennomføres i de samme virksomhetene.

Anbefaling nr. 10 Tolketjenester

10. Komiteen er bekymret for mangelen på kvalifiserte og profesjonelle tolker, særlig innen områdene helse- og rettsvesen, når det gjelder samisk og språk som snakkes av minoritetsgrupper og ikke-borgere. Komiteen er også bekymret for de etiske spørsmål som oppstår i forbindelse med tolking, herunder den rapporterte bruk av mindreårige som tolker for sine foreldre og den rapporterte bruk av familiemedlemmer som tolker for dem de har misbrukt (art. 2, 5 og 6).

Komiteen oppfordrer den statlige parten til å bedre tilgjengeligheten til og kvaliteten på profesjonelle tolketjenester, særlig innen områdene helse- og rettsvesen, herunder øremerking av budsjettmidler for å dekke et mangfold av språk. Komiteen anbefaler at det lovfestes rett til profesjonell tolking når det gjelder offentlige tjenester, og forbud mot bruk av mindreårige og slektninger som tolker. Komiteen anbefaler også at ansatte innen offentlig tjenesteyting mottar informasjon og veiledning om hvordan man skal engasjere og samarbeide med kvalifiserte tolker.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

Bedre tilgjengelighet til profesjonelle tolker, særlig innen retts- og helsevesen

Tilgangen til kvalifiserte tolker er økt både gjennom opprettelse av permanent tolkeutdanning og av Nasjonalt tolkeregister.

I 2007 ble det etablert en permanent tolkeutdanning ved Høgskolen i Oslo (HiO). Per 31. desember 2010 har totalt 317 studenter i 45 språk bestått grunnutdanningen Tolking i offentlig sektor (30 studiepoeng) ved høgskolen. I tillegg har mer enn 600 tolker tatt grunnutdanning gjennom et forprosjekt til tolkeutdanningen. For tolker som har gjennomført grunnutdanning, er det også mulig å ta påbyggingsmoduler. Høgskolen arbeider for å utvide tilbudet til en bachelorgrad i tolking.

Nasjonalt tolkeregister ble opprettet i 2005, og er et innsynsregister over tolkenes kvalifikasjoner. Målet er at alle som trenger tolk i offentlig sektor skal ta utgangspunkt i registeret ved søk etter tolk. Registeret er allment tilgjengelig via www.tolkeportalen.no. Per 1. november 2011 står 1 114 tolker i 65 språk oppført i Nasjonalt tolkeregister, og er tilgjengelige for søk. Tolker med tolkeutdanning og/eller statsautorisasjon utgjør per i dag 58 % av alle registrerte.

IMDi er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor, og eier og driver Nasjonalt tolkeregister. Registeret ble evaluert i 2010 og får overordnet sett gode vurderinger av tolker og tolkebrukere som har benyttet registeret. Likevel er det rom for forbedring for at dagens løsning i større grad skal kunne påvirke tolkebruk i offentlig sektor i ønsket retning. En bestillingsfunksjon til registeret er ønsket av både tolker og tolkebrukere.

Det er et problem at flere godt kvalifiserte tolker går over i andre yrker og slutter å arbeide som tolk. For at kvalifiserte tolker skal forbli i tolkeyrket er det også nødvendig å sikre gode lønns- og arbeidsforhold for tolkene.

I Handlingsplanen for samiske språk – status 2010 og videre innsats 2011 (http://www.regjeringen.no/upload/FAD/Vedlegg/SAMI/Handlingsplan_samiskesprak_status2010_BM.pdf) er det satt opp en rekke mål som retningsgivende for den videre utviklingen av offentlige tjenester på samisk (side 32). Blant målene nevnes:

- Utvikle en god og velfungerende samisk tolketjeneste
- Få på plass en godkjenningsordning for samiske tolker

Tiltak nr. 39 i handlingsplanens statusrapport omhandler tolkeutdanning og autorisasjon av tolker. Kunnskapsdepartementet (KD) har i 2010 tildelt 1 million kroner til samarbeid mellom Samisk høgskole, Høgskolen i Bodø, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Oslo og Akershus og Universitetet i Tromsø for å utvikle tolkeutdanning i de samiske språkene. KD legger vekt på at institusjonene skal fokusere på samarbeid som medfører faglig konsentrasjon og er robuste fagmiljøer som samlet bidrar til å styrke samisk tolkeutdanning. Bruken av midlene skal planlegges i fellesskap mellom institusjonene, og skal brukes til faglig utvikling, utredninger, samarbeidsmøter og lignende.

Tiltak nr. 42 omhandler tolketjenester i helseforetakene. I oppdragsdokumentet til de regionale helseforetakene er det stilt krav om at det skal etableres tolketjenester til pasienter som har behov for dette og at det skal iverksettes tiltak for å styrke ansattes språk og kulturkompetanse knyttet til samisk befolkning. Helse Nord RHF har fått i oppdrag å finansiere og gjennomføre et 2-årig tolkeprosjekt for å bedre tolketjenesten til den samiske befolkningen. Prosjektet ble igangsatt høsten 2010. Det skal rapporteres på dette i årlig melding til Helse- og omsorgsdepartementet.

Bedre kvalitet på profesjonelle tolketjenester, særlig innen retts- og helsevesen
Satsing på utdanning for tolker de siste årene har bidratt til at flere tolker har hevet sin kompetanse. Tolkeutdanningen i Norge gir ikke spesialisering innenfor fagfelt som retts- og helsevesen, men tar utgangspunkt i det faktum at en tolk i sin karriere vil måtte forholde seg til en mengde ulike fagfelt. Studiet tar derfor sikte på å gi studentene strategier og rutiner for å sette seg inn i stadig nye fagområder. Kontekstkunnskap og terminologiarbeid knyttet til retts- og helsevesen inngår imidlertid både i grunnutdanningen og i flere av påbygningsemnene.

For å bedre kvaliteten på tolketjenestene innen retts- og helsevesen er det også viktig med retningslinjer og rutiner som sikrer at de kvalifiserte tolkene faktisk blir brukt. I 2008 ble det nedsatt en tverretattlig arbeidsgruppe som skulle komme med konkrete forslag til hvordan det offentlige raskest mulig kan møte felles utfordringer med kvalitetssikring av tolking. Arbeidsgruppens anbefaling var at felles over-

ordnede retningslinjer og mer spesifiserte og utdypende sektorvise retningslinjer er det som raskest mulig kan bidra til kvalitetsheving av tolkebruken i offentlig sektor.

Domstoladministrasjonen har i 2010 gitt anbefalinger om bruk av tolk til landets domstoler, mens Helsedirektoratet i 2011 har utgitt en veileder om kommunikasjon via tolk for ledere og personell i helse- og omsorgstjenestene. Bruk av Nasjonalt tolkeregister inngår både i anbefalingene fra Domstoladministrasjonen og i veilederen fra Helsedirektoratet, og det framheves at tolker med utdanning og autorisasjon alltid skal prioriteres for oppdrag.

Alle nyoppnevnte dommere får opplæring i bruk av tolker, noe som vil bidra til en fortsatt heving av domstolenes kompetanse på dette området. Videre arbeider Justisdepartementet med endringer i reglene om tolking i rettsvesenet.

Helsedirektoratet har også gitt ut en veileder om helsetjenestetilbudet til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente. Veilederen ble revidert i 2010 og inneholder et kapittel om bruk av tolk. De to nevnte veilederne fra Helsedirektoratet omtaler plikter og ansvar helsepersonell i kommuner og helseforetak har når det gjelder bruk av tolk.

Betalingsvilje hos de sektorene som trenger tolk er også avgjørende for å få tilgang til de best kvalifiserte tolkene. Her er det store forskjeller både innad i justissektoren og mellom justissektoren og helsesektoren. Mye tyder på at tolker med utdanning og autorisasjon foretrekker oppdrag hos Utlendingsdirektoratet og domstolene da disse per i dag har de beste lønnsvilkårene. Tilsvarende er helsesektoren den sektoren som lønner tolkene lavest.

Øremerking av budsjettmidler for å dekke et mangfold av språk

Utgifter til bruk av tolk

Utgifter til bruk av tolk dekkes av de ulike sektorene. Hvordan de ulike sektorene finansierer bruk av tolk er opp til hver enkelt sektor. Det er imidlertid viktig at utgifter til tolk synliggjøres i budsjett- og regnskapsføring.

Behov for kvalifiserte tolker i flere språk

En kartlegging fra 2007 viser at det er behov for tolking i 109 språk i Norge. Nasjonalt tolkeregister har i dag tolker oppført i 65 språk, mens grunnutdanning i tolking hittil er tilbudt i 55 språk. IMDi arbeider for å øke antall språk i registeret og har prioritert å utvikle rekrutteringstester i stadig nye språk. IMDi samarbeider også med tolkeutdanningen ved HiO og autorisasjonsprosjektet ved UiO for at utdanning og autorisasjon skal gis i språk hvor det er behov.

Det er en forutsetning at de kandidater som ønsker å kvalifisere seg som tolk allerede har et tospråklig grunnlag. Det er en utfordring at det ikke finnes nok kandidater med tilstrekkelig tospråklig kompetanse i de språk hvor det er behov for tolk. For eksempel tilbyr IMDi en tospråklig rekrutteringstest til Nasjonalt tolkeregister i 75

språk, men i 10 av disse språkene er det per dags dato ingen som kvalifiserer til oppføring i registeret. Manglende tilgang på kvalifiserte språkveiledere og sensorer i flere språk er også en utfordring.

Det er viktig at det også på andre arenaer, som grunnopplæring, høyere utdanning og forskning, satses på å heve kompetanse i et mangfold av språk. Kunnskap om de språkene som snakkes i Norge er viktig. Vi viser her også til oppfølgingen av St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening, Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* som legger opp til at Språkrådet skal dekket et nytt fagområde knyttet til minoritets-språk, språklige mindretall, fremmedspråk og generelle språkopplæringsspørsmål.

Lovfesting av rett til profesjonell tolk ved offentlig tjenesteyting

Rett til tolk ved offentlig tjenesteyting i Norge kan i dag utledes direkte på noen områder og indirekte på andre innenfor dagens regelverk. Erfaringer tilsier imidlertid at regelverket tolkes og praktiseres ulikt og at dette kan utgjøre et rettssikkerhetsproblem. Veilederen fra Helsedirektoratet tydeliggjør pliktene for helsepersonell når det gjelder bruk av tolk.

Mangelfull helsehjelp som følge av at det ikke er gitt adekvat tolketjeneste, vil sannsynligvis kunne påklages til Helsetilsynet/fylkeslegen som brudd på Pasientrettighetsloven.

Den tverretatlige arbeidsgruppen som ble satt ned i 2008 tilrådte at man i tillegg til å utarbeide retningslinjer for bruk av tolk, på lengre sikt, gjør en samlet gjennomgang av aktuelt lov- og regelverk, og på bakgrunn av dette en eventuell revidering for å tydeliggjøre det offentliges ansvar for å bruke tolk.

Innføre forbud mot bruk av barn og slektninger som tolk

IMDis undersøkelser viser at barn og andre slektninger benyttes som tolk i ulike deler av offentlig tjenesteyting. Mye tyder på at det er en sammenheng mellom bruk av barn og slektninger som tolk og manglende rutiner for kvalitetskrav til tolkingen. For å forebygge at barn og andre slektninger benyttes som tolk i det offentliges møte med individet er det derfor avgjørende at det finnes retningslinjer og rutiner for kvalitetssikring, bestilling, bruk og betaling av tolketjenester i offentlig tjenesteyting.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Helsedirektoratet, Domstoladministrasjonen og Utlendingsdirektoratet har nylig utarbeidet veiledende anbefalinger for bruk tolk innenfor sine arbeidsområder. Disse vil ventelig bidra til å skjerpe krav til dokumentert kompetanse i tolking for personer som tolker i offentlig sektor og motvirke bruk av barn og andre slektninger som tolk.

Når det gjelder bruk av barn som tolk spesielt, er det åpenbart at dette kan ha særs uheldige konsekvenser for barnet. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartemen-

tet har nedsatt en arbeidsgruppe som innen utgangen av 2012 skal vurdere mulige virkemidler for å unngå at barn benyttes som tolk i offentlig sektor.

Informasjon og veiledning til ansatte i offentlig tjenesteyting om hvordan man skal engasjere og samarbeide med kvalifiserte tolker

Offentlige ansattes bevissthet om sammenhengen mellom tolkingens kvalitet og den enkeltes rettssikkerhet er avgjørende for å sikre forsvarlig kommunikasjon i saker hvor det er en språkbarriere.

Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) har fått midler fra IMDi til å utvikle et kursopplegg for ansatte i offentlig sektor som trenger tolk i sitt arbeid. Det langsiktige målet for prosjektet er at opplæringen skal gis som permanent tilbud ved HiOA.

IMDi har også gitt midler til Oslo og Akershus Universitetssykehus til utvikling av et e-læringsprogram for økt kompetanse i kommunikasjon via tolk i spesialisthelsetjenesten. Programmet er tilgjengelig for hele Helseregion Sør-Øst.

Veiledende anbefalinger som i senere tid er utgitt av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Helsedirektoratet, Domstoladministrasjonen og Utlendingsdirektoratet gir også viktig informasjon til tolkebrukere om hvilke krav man skal stille til tolkenes kompetanse og hvordan man kommuniserer gjennom tolk.

Anbefaling nr. 11 Introduksjonsprogram

11. Selv om komiteen noterer seg betydningen av tilstrekkelig beherskelse av statens språk som middel til sosial integrasjon og deltakelse, er den bekymret over at kravet i statsborgerloven om at søkere mellom 18 og 55 år må gjennomføre 300 timer norskopplæring, kan innebære et hinder for tilgang til statsborgerskap og naturalisering for visse grupper. Komiteen er bekymret over frafallet fra den obligatoriske språkundervisningen, at den ikke er av ensartet kvalitet og gratis for alle, at introduksjonsprogrammet opphører etter tre år, at det er avhengig av vedkommendes grunnlag for opphold og kan tapes dersom vedkommende flytter til en annen kommune (art. 2 og 5).

Komiteen minner om sin generelle anbefaling nr. 30 og oppfordrer den statlige parten til å treffe hensiktsmessige tiltak for å sikre at det vederlagsfrie opplæringsprogrammet er tilgjengelig for alle som ønsker det og at pedagogiske prinsipper og innhold er tilpasset kjønn og utdannelsesmessig og nasjonal bakgrunn. For å redusere frafallet og sikre at programmet ikke er til hinder for statsborgerskap og naturalisering, anbefaler komiteen at den statlige parten overvåker gjennomføringen nærmere for å fastslå om den er av ensartet kvalitet, er tilpasset visse grupper når det gjelder kjønn og opprinnelse, og at den fortsatt er tilgjengelig ved skifte av bopel.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):
Anbefalingen følges delvis.

Rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap følger av den enkeltes oppholdstillatelse etter utlendingsloven. De som får en tillatelse som danner grunnlag for varig opphold i Norge er omfattet av regelverket. Unntatt fra dette er borgere fra EØS-området.

De fleste som kommer til landet får oppholdstillatelse som gir dem rett til gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Arbeidsinnvandrere fra land utenfor EØS-området får en plikt til opplæring og må selv betale for opplæringen, men det er et lønnet arbeidsforhold som er grunnlaget for deres tillatelse, og myndighetene anser at de dermed har mulighet til å dekke kostnaden selv. Myndighetene har i løpet av det siste halve året mottatt to offentlige utredninger (NOU 2011: 7 Velferd og migrasjon og NOU 2011:14 Bedre integrering), som begge drøfter spørsmålet om norskopplæring til arbeidsinnvandrere. Spørsmålet vil bli vurdert i forbindelse med et pågående arbeid med en stortingsmelding om integrering.

Læreplanen for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er fastsatt som en forskrift til loven og den er dermed en del av det regelverket for opplæringen som kommunene skal følge. I læreplanen står det at opplæringen skal være individuelt tilpasset den enkeltes bakgrunn, forutsetninger og medbrakte kompetanse. Fra 2012 innføres det statlig tilsyn med kommunenes forvaltning av introduksjonsloven, herunder ordningene introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Om kommunene faktisk oppfyller sin plikt til individuell tilrettelegging av opplæringen kan være et aktuelt tema i et slikt tilsyn.

Komiteen er bekymret for frafall i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og vi er ikke helt sikre på om dette er riktig. I opplæring i norsk og samfunnskunnskap er det i inneværende år mer enn 30 000 deltakere. Blant dem som etter sin oppholdstillatelse fikk rett og plikt til å delta i opplæring i 2009, hadde 86 prosent startet i opplæring i løpet av de første tre halvårene etter ankomst til landet. Av dem som kom i 2007, og fremdeles er i gruppen med rett og plikt til opplæring, hadde over 80 prosent oppfylt plikten sin til 300 timer innen tre år etter ankomst til landet. Stadig flere går også opp til de avsluttende prøvene, og fra 2013 vil Norge innføre obligatorisk avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap. Kvaliteten i opplæringen og gjennomføringen av den er likevel noe myndighetene følger nøye.

Introduksjonsprogrammet er kvalifisering på fulltid i inntil to år. I særlige tilfeller kan programmet forlenges til tre år. På fulltid er det forutsatt at deltakere skal oppnå målsettingen om kvalifisering for deltakelse i arbeidslivet.

Den enkelte har 3 år på seg til å gjennomføre plikten til opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap. All opplæring må gjennomføres i løpet av 5 år. Grunnen til at fristen for gjennomføring av opplæringen ble satt ved innføringen av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap i 2005, var et ønske om kontinuitet i opplæringen. Opplæring i norsk samt norsk og samfunnskunnskap er fortsatt tilgjengelig ved flytting fra den første kommunen hvor en ble bosatt eller bosatte seg.

Anbefaling nr. 12 Enslige mindreårige asylsøkere

12. Komiteen noterer seg innstrammingen av reglene i den nye utlendingsloven som trådte i kraft 1. januar 2010, særlig når det gjelder asylsøkere. Den er spesielt bekymret for situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere som er mellom 15 og 18 år gamle og som bor på mottakssentre, og som er gitt midlertidig oppholdstillatelse frem til de er 18 år og deretter blir gjenstand for utsendelse med tvang eller frivillig hjemreise. Komiteen er også bekymret for denne kategorien barns tilgang til helsetjenester, utdanning og kvalifiserte verger (art. 2, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefalinger nr. 30, råder komiteen til at den statlige parten tar alle nødvendige skritt for å møte asylsøkerne på en human måte og i samsvar med loven. Den anbefaler at den statlige parten tar alle nødvendige skritt for å sikre spesiell beskyttelse for enslige mindreårige asylsøkere, herunder helsetjenester, utdanning og omsorg av kompetente verger, i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Den anbefaler også at disse barna bosettes i lokalsamfunn utenfor asylmottak, så snart som mulig og at det blir mulig for dem å ta utdanning utover grunnskolen.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD):

Situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere som er mellom 15 og 18 år gamle og som bor på mottakssentre

Enslige mindreårige asylsøkere under 15 år ivaretas av statlig barnevernmyndighet. Det er UDI og det enkelte mottaket som har omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år, og disse bor i egne mottak eller avdelinger. Enslige mindreårige som kommer sammen med voksne omsorgspersoner, eller hvor aldersvurdering tilsier at de er over 18 år, bor i ordinære asylmottak. Alle mindreårige asylsøkere gis omsorg, utdanningsmuligheter, helsetjenester og mulighet til å delta i ulike aktiviteter. Et utvalg som har vurdert organisering og rammer for tilbudet som gis til personer som søker asyl i Norge, anbefaler at UDI fortsatt bør ha ansvaret for bo- og omsorgstilbudet for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år, men anbefaler doblet bemanning og mindre boenheter. Utvalgets utredning er til behandling i Justisdepartementet.

Enslige mindreårige asylsøkere mellom 16 og 18 år som gis begrenset tillatelse

Norge opplevde fra høsten 2007 og fram til utgangen av 2009 en markant økning i antall asylsøkere som oppga å være enslige mindreårige (fra 403 personer til 2 500 personer). Mange enslige mindreårige gjennomfører en farlig reise for å komme til Norge, og tilværelsen som enslig barn i et fremmed land er vanskelig for mange. Norge brukte over 1,3 milliarder kroner bare på mottak og omsorgssentre til enslige mindreårige asylsøkere i 2009. Regjeringen mener det er nødvendig å forebygge at barn blir sendt alene til Norge for å søke asyl. Muligheten for varig opphold i Norge kan medføre at flere barn som ikke har et behov for beskyttelse, sendes vekk fra familie og nettverk for å reise til Norge. Etter endringer som ble foretatt i regelverket kan enslige mindreårige over 16 år, som ikke har annet grunnlag for opphold enn at de er uten forsvarlig omsorg ved retur, gis en begrenset oppholdstillatelse fram til fylte 18 år. Tillatelsen er begrenset i den forstand at den verken kan fornyes

utover fylte 18 år, gir rett til familiegjennforening eller danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Den gir imidlertid samme rettigheter og plikter som tillatelse uten slik begrensning, for eksempel til helsetjenester og utdanning. Det bemerkes at mindreårige som er over 16 år når søknaden avgjøres, vil ha relativt kort oppholdstid i Norge før returplikten inntreffer.

Etter en evaluering gjennomført av FAFO på oppdrag fra UDI høsten 2010, ble kvalifiserings- og opplæringsopplegget for ungdommer med begrenset tillatelse på Salhus i Bergen utviklet. UDI har i 2011 satt i gang et nytt opplæringsprosjekt for ungdom mellom 15 og 18 år. Målgruppen omfatter både enslige mindreårige som har fått begrenset tillatelse og mindreårige som har fått avslag på sin asylsøknad og som bor på ordinære mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Opplæringsprogrammet har tre mål, det skal være: a) returmotiverende b) gi kunnskap og kompetanse som målgruppen kan ha nytte av i fremtiden c) hjelpe med å mestre tilværelsen i Norge. Opplæringsprogrammet skal være i tillegg til skole og andre tilbud gruppen allerede har.

Verge

Norge arbeider for at alle enslige mindreårige asylsøkere får oppnevnt en godt kvalifisert verge tidlig i asylsaksprosessen. Fra juni 2011 får alle enslige mindreårige asylsøkere tildelt verge i forbindelse med registrering hos politiet. Regjeringen vil fra 1. januar 2012 øke det kommunale tilskuddet til verge for enslige mindreårige i transittfasen fram til ny representantordning er på plass, for å heve kvaliteten på dagens ordning.

Det er vedtatt endringer i utlendingsloven som skal sikre enslige mindreårige asylsøkeres særlige behov for representasjon. Representantordningen vil styrke enslige mindreåriges rettslige stilling, gjennom blant annet klargjøring av representantenes oppgaver og en mer enhetlig ordning hva gjelder rekruttering, opplæring, tilsyn, mv. Representantordningen og ny vergemålslov skal etter planen tre i kraft 1. juli 2013.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet iverksetter i 2011 et toårig pilotprosjekt om direkteplassering av enslige mindreårige i kommune. Formålet er å bedre situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år gjennom å bidra til raskere utplassering i en kommune.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD):

Asylsøkere har rett til helsetjenester, herunder tolketjenester, på lik linje med øvrige innbyggere i kommunen. Dette gjelder også retten til fastlege. Alle barn med lovlig opphold i landet har samme rettigheter som andre barn når det gjelder oppsøkende tannhelsetjenester.

Kunnskapsdepartementet (KD):

Barn og unge i omsorgssenter og asylmottak har den samme retten til grunnskoleopplæring som andre barn og unge i Norge, herunder rett til spesialundervisning og særskilt språkopplæring.

De som er over opplæringspliktig alder (16 år) har ikke rett til opplæring, men det finnes en tilskuddsordning slik at kommunene kan søke om støtte i forbindelse med opplæring på grunnskolenivå for mindreårige asylsøkere over opplæringspliktig alder. Denne tilskuddsordningen blir benyttet og opplæring blir gitt, men dette er opp til den enkelte kommune og blir således variabelt.

Kunnskapsdepartementet vurderer nå spørsmålet om å innføre rett til grunnskoleopplæring for mindreårige asylsøkere som er over opplæringspliktig alder.

Fylkeskommunen har anledning til å ta asylsøkere inn på videregående skole, men elevene har ingen rett til videregående opplæring. Spørsmålet om å innføre rett til videregående opplæring for asylsøkere er også til vurdering. Departementet har høsten 2011 innhentet uttalelser fra en rekke land om hva slags rett til utdanning asylsøkere under 18 år har i de enkelte andre land.

Anbefaling nr. 13 Flyktningmottak

13. Komiteen er bekymret over forholdene som råder i mottakene og spesielle retursentre for asylsøkere og avviste asylsøkere, og også over forholdene i Trandum utlendingsinternat når det gjelder asylsøkere eller avviste asylsøkere dersom betingelsene for å internere dem er oppfylt. Den er også bekymret over forholdene i mottaksentre for barn i alderen 16–18, herunder det som berører deres fysiske og mentale helse. Komiteen er også bekymret over den foreslåtte senkningen av terskelen for fengsling og varigheten av midlertidig internering av personer som man verifiserer identiteten til (art. 2, 5 og 6).

Komiteen, som minner om sine generelle anbefalinger nr. 30 og 31 (2005) om hindring av rasediskriminering i administrasjonen av og virksomheten til strafferettssystemet, anbefaler at den statlige parten bringer forholdene i mottakene og de spesielle retursentrene, og i mottakene for barn, i tråd med relevante internasjonale menneskerettighetsstandarder. Den anbefaler at den statlige parten tilbyr nødvendige helsetjenester av mental og fysisk art ytet av spesielt opplærte, kvalifiserte ansatte.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD):

Terskelen for fengsling og varigheten av midlertidig internering av personer som man verifiserer identiteten til

Ved lov av 6. januar 2012 (i kraft 1. mars 2012) ble det gjort endringer i utlendingsloven vedrørende adgang til fengsling mv. Departementets lovforslag (Prop. L 138 (2010-2011)) og lovvedtaket skiller seg på flere punkter fra de forslagene som var på høring i 2010, og som lå til grunn

for komiteens bemerkninger om terskelen for fengsling etter utlendingsloven.

Det er innført senkede beviskrav ved fengsling på grunn av identitetstvil og unndragelsesfare. Det er ikke lenger krav om sannsynlighetsovervekt for at det skal kunne reageres med tvangsmidler overfor personer som oppgir uriktig identitet eller vil unndra seg gjennomføring av et vedtak, men tilstrekkelig at det er ”konkrete holdepunkter for å anta” at vedkommende oppgir uriktig identitet eller at vedkommende vil unndra seg iverksettelse. I høringsbrevet fra 2010 var det foreslåtte kriteriet ”grunn til å anta”. Fordi flere høringsinstanser tolket formuleringen slik at det ikke krevdes objektive holdepunkter, valgte departementet altså en annen formulering i lovforslaget, slik at det tydelig går frem at bevis- og sannsynlighetsvurderingen må basere seg på konkrete, objektive forhold.

Fengsling etter utlendingsloven kan som hovedregel besluttes for høyst fire uker av gangen. Samlet fengslingstid kan ikke overstige 12 uker, med mindre det foreligger særlige grunner. Fengsling for å forberede eller gjennomføre en utsendelse kan bare overstige 12 uker dersom utlendingen ikke samarbeider om gjennomføring av utsendelsen eller det er forsinkelser med å fremskaffe nødvendige dokumenter fra et annet lands myndigheter. Fengsling kan ikke overstige 18 måneder, med mindre utlendingen er utvist som følge av ilagt straff eller særreaksjon. I praksis vil de fleste som fengsles etter utlendingsloven kun være innsett ved utlendingsinternatet noen få dager, men noen vil likevel oppholde seg der over lengre tid. Det understrekes for øvrig at det både ved første fengslingsavgjørelse og ved eventuelle senere fengslinger, må prøves om fengsling vil være et uforholdsmessig tiltak.

Forholdene i retursentre for avviste asylsøkere

Regjeringen besluttet i 2010 å legge ned ordningen med ventemottak for personer med endelig avslag på sin asylsøknad, fordi ordningen ikke hadde fungert tilfredsstillende. Regjeringen besluttet høsten 2011 ikke å gå videre med planene om å opprette egne retursentre for personer med endelig avslag. Personer med endelig avslag på asylsøknaden har tilbud om å bo i ordinære asylmottak, der de får tilbud om kvalifiseringskurs og individuell oppfølging og tilrettelegging for retur. Personer med endelig avslag på asylsøknad kan når som helst kontakte UDI for innkvartering i asylmottak.

Forholdene i mottakssentre for barn i alderen 16 til 18 år

Det finnes ikke egne mottak for denne gruppen. I en periode ble enkelte personer i denne alderen og med begrenset tillatelse innkvartert samlet i et mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Dette har opphørt, og nå får denne gruppen tilbud om å bo i ordinære mottak for enslige mindreårige asylsøkere inntil de fyller 18 år, deretter

flyttes de til ordinære asylmottak. Forholdene er de samme som enslige mindreårige asylsøkere har. Se for øvrig redegjørelse under anbefaling 12 over.

Forholdene i Trandum utlendingsinternat

Våren 2011 besøkte representanter fra CPT (European Committee for the Prevention of Torture) Trandum som ledd i deres besøk ved norske institusjoner. Delegasjonsleder Mario Felice sa følgende ved avslutningen på besøket i Norge:

"I will turn now to Trandum Detention Centre for Foreigners. Conditions of detention in the detention centre are generally very good. The delegation is particularly impressed by the establishment's activity centre, where all detainees are provided with a wide range of activities for some four hours per day. Detainees can move freely within the detention unit and have access to a common room with a television set throughout the day. Moreover, it is particularly praiseworthy that inmates are offered a telephone call free of charge every day (including international calls)."

CPT avgav sin rapport etter besøket i Norge i desember 2011, og kom med følgende anbefalinger og kommentarer:

"Recommendations

- *the Norwegian authorities to take urgent steps to:*
- *ensure that all newly-arrived foreign nationals at the Trandum Holding Centre are promptly examined by a doctor or a fully-qualified nurse reporting to a doctor;*
- *arrange for the daily presence in the Centre of a person with a recognised nursing qualification;*
- *ensure appropriate psychological/psychiatric assistance to foreign nationals;*
- *existing procedures to be reviewed at the Trandum Aliens Holding Center in order to ensure that, whenever injuries are recorded by a doctor which are consistent with allegations of ill-treatment made by a foreign national (or which, even in the absence of allegations, are indicative of ill-treatment), the record is systematically brought to the attention of the relevant prosecutor, regardless of the wishes of the person concerned;*
- *steps to be taken at the Trandum Holding Centre to ensure that confidentiality of medical data is respected in practice;*
- *steps to be taken to ensure that foreign nationals placed in a security cell and/or subjected to "body cuffs" are always seen by health-care staff.*

Comments

- *the possibilities for foreign nationals to occupy themselves in the detention units at the Trandum Holding Centre were quite limited (in particular, no board games and hardly any reading materials were available)."*

Norske myndigheter mener at rapporten underbygger at forholdene ved Trandum er i tråd med internasjonale menneskerettsstandarder, men vil fortsette arbeidet med å opprettholde en høy standard på institusjonen.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD):

Gjennom Opptrappingsplanen for psykisk helse, som ble avsluttet i 2008, ble både kommunens og spesialisthelsetjenestens arbeid med psykisk helse styrket. Planens mål om å sørge for psykologisk kompetanse i kommunene ble ikke innfridd i tilstrekkelig grad. Derfor er det iverksatt et eget rekrutteringsprogram for å få psykologer til kommunene. Programmet videreføres i 2012.

Anbefaling nr. 14 Fri rettshjelp

14. Komiteen er bekymret over at lovgivningen om fri rettshjelp ikke dekker saker om etnisk diskriminering. Komiteen merker seg at Stortinget for tiden vurderer om fri rettshjelp bør gis når rettergangsskritt anbefales av Likestillings- og diskrimineringsombudet eller Likestillings- og diskrimineringsnemnda, slik tilfellet er med rettergangsskritt anbefalt av Sivilombudsmannen (art. 2, 5 og 6).

Komiteen, som minner om sin generelle anbefaling nr. 31, anbefaler at anbefalinger om fri rettshjelp fra Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda likestilles med anbefalinger fra Sivilombudsmannen.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD):

I stortingsmelding nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp er det uttalt at departementet vil vurdere om det bør innvilges rettshjelp til den private part der søksmål er anbefalt av Likestillings- og diskrimineringsombudet, tilsvarende den ordning som i dag gjelder for Sivilombudsmannen. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider med oppfølgingen av stortingsmeldingen.

Anbefaling nr. 15 Kjønnsslemlestelse og tvangsekteskap

15. Samtidig som komiteen ønsker velkommen handlingsplanen mot kvinnelig kjønnsslemlestelse (2008-2011) og handlingsplanen mot tvangsekteskap (2008-2011), er den bekymret over det tilsynelatende overdrevne fokuset på disse forholdene som kan bli sett på som stigmatisering av kvinner og jenter som tilhører enkelte minoritetsgrupper (art. 2, 5 og 6).

Komiteen ber om å motta en oppdatert evaluering av effekten av handlingsplanen mot kvinnelig kjønnsslemlestelse (2008-2011) og handlingsplanen mot tvangsekteskap (2008-2011) og en vurdering av hvordan disse også kan fremme rettighetene til kvinner og piker fra enkelte minoritetsgrupper uten at de stigmatiseres.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet koordinerer Regjeringens arbeid mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Bakgrunnen for Regjeringens innsats på feltet er at det har vært behov for økt kompetanse om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, både i det offentlige tjenesteapparatet og generelt i samfunnet. For å øke hjelpeapparatets mulighet til å gi hjelp til utsatt ungdom, og for å styrke det forebyggende arbeidet, har hovedprioriteringen i de siste fire årene vært å øke kompetanse og forankre kunnskap om slike saker i de ordinære systemene i hjelpeapparatet. Mange tiltak er etablert og går i ordinær drift. Samtidig er det fortsatt behov for en særskilt innsats på noen områder.

Regjeringen har videreført de største tiltakene i nye handlingsplaner mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, som gjelder for 2012. I løpet av 2012 skal Regjeringen vurdere hvordan innsatsen mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse skal innrettes fremover. Evalueringer, forskning og innspill fra både offentlig- og frivillig sektor vil ligge til grunn for vurderingen. Frivillige organisasjoner er viktige aktører for dialog og fungerer mange ganger som brobyggere mellom myndigheter og berørte grupper. Derfor er det viktig for Regjeringen å fortsatt gi støtte til organisasjoner som jobber mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap, samt å ha en løpende dialog med organisasjonene.

Evalueringen av Handlingsplan mot tvangsekteskap (2008-2011) konkluderer med at tiltakene har forsterket det forebyggende arbeidet og har ført til en styrking av innsatsen mot tvangsekteskap. Økning i antall saker i løpet av handlingsplanperioden indikerer at flere unge har sett muligheten for å få råd og hjelp. Flere arbeidsformer er tatt i bruk som bl.a. har ført til styrket kompetanse i det offentlige hjelpeapparatet og utvidet kunnskap om tvangsekteskap.

Evalueringen av Handlingsplan mot kjønnslemlestelse (2008-2011) vil foreligge sommeren 2012. For å få mer kunnskap om hvordan brukere i helsevesenet opplever tiltakene som er blitt iverksatt, skal det gjennomføres en undersøkelse om arbeidet mot kjønnslemlestelse i helsevesenet og brukernes opplevelse av dette.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD):

Tiltakene i handlingsplanen bidrar til økt fokus på målrettet helseinformasjon, forebyggende helsearbeid og tilbud om helsehjelp dersom det er behov knyttet til kjønnslemlestelse. Tilbudene skal gis på en måte som ikke bidrar til stigmatisering, ved at tilbudene gis av helsestasjons- og skolehelsetjenesten, som er et lavterskeltilbud for hele befolkningen.

Anbefaling nr. 16 Krisesentre

16. Komiteen er bekymret over den dobbelte eller tredobbelte diskriminering av kvinner fra enkelte etniske minoritets- eller innvandremiljøer, særlig av dem som er offer for vold og/eller menneskehandel. Den uttrykker også sin bekymring over bort-fallet av øremerkede offentlige tilskudd til krisesentre etter ikrafttreddelsen av krisesenterloven, idet flertallet av dem som befinner seg på krisesentre, er kvinner med denne type bakgrunn. Komiteen er også bekymret over mangelen på tilstrekkelig kunnskap og faglig kompetanse hos de ansatte på krisesentrene og vanskelighetene som man støter på når det gjelder å finne alternative boliger for personer som forlater sentrene (art. 2, 5 og 6).

Komiteen, som minner om sine generelle anbefalinger nr. 25 (2000), 29 (2002) og 30, anbefaler at den statlige parten overvåker og vurderer effektiviteten i omsorgen som tilbys og finansieres av kommunene etter opphøret av øremerkede offentlige tilskudd til krisesentrene. Den oppfordrer den statlige parten til å påse at krisesentrene under den nye ordningen har fagutdannede ansatte med tilstrekkelige kunnskaper og faglig kompetanse til å arbeide med mennesker med etnisk minoritetsbakgrunn eller innvandrerbakgrunn, særlig når det gjelder dem som er offer for vold og/eller menneskehandel. Den anbefaler også at alt gjøres for å finne hensiktsmessige boliger for dem som forlater sentrene, borte fra dem som begikk overgrep mot dem.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

Overvåkning og vurdering av effektiviteten i omsorgen

Krisesenterloven presiserer at Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kommunene utfører de oppgavene de er pålagt etter krisesenterloven. Kommunenes implementering av krisesenterloven skal evalueres i perioden 2012-2014.

Ansattes kompetanse

Krisesenterloven presiserer at kommunene skal sørge for god kvalitet på tilbudet, blant annet ved at de ansatte har kompetanse til å ta vare på de særskilte behovene til brukerne. Loven åpner også for at departementet kan gi forskrift om krav til kompetanse hos de ansatte. Slik forskrift er ennå ikke gitt.

På bakgrunn av behovet for opplæring av tilsatte i krisesentertilbudet, finansierte Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet et kompetansehevingsprogram for krisesenteransatte i regi av Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) Øst, som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet fikk i oppdrag å videreføre i 2011 og 2012. I Prop. 1 S (2011-2012), Strategier og tiltak for 2012, foreslår departementet at det skal sørges for nødvendig og relevant kompetanseheving av det kommunale krisesentertilbudet i 2012 i samarbeid med KS. De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) vil spille en viktig rolle når det gjelder kompetanseheving, informasjon, rådgiving og etablering av nettverk innen det kommunale krisesentertilbudet.

Finne hensiktsmessige boliger

Krisesenterloven presiserer at krisesentertilbudet omfatter oppfølging i reetableringsfasen, herunder hjelp til å etablere seg i ny bolig.

Anbefaling nr. 17 Transnasjonale selskaper

17. Komiteen er bekymret over virkningen for urfolk og andre etniske grupper i områder utenfor Norge, herunder virkningen for deres levemåte og miljøet, av virksomheten til multinasjonale selskaper hjemmehørende i Norge og/eller under norsk jurisdiksjon (art. 2, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefalinger nr. 23 (1997) om urfolks rettigheter, råder komiteen til at den statlige parten tar hensiktsmessige lovgivningsmessige eller forvaltningsmessige skritt til å sikre at virksomheten til flernasjonale selskaper hjemmehørende i Norge og/eller i områder under norsk jurisdiksjon, ikke har en negativ innvirkning på urfolk og andre etniske gruppers utøvelse av sine rettigheter i områder utenfor Norge. Den statlige parten bør særlig lete etter måter å holde multinasjonale selskaper hjemmehørende i Norge og/eller under norsk jurisdiksjon ansvarlige for eventuelle negative virkninger for rettighetene til urfolk og andre etniske grupper på, i samsvar med prinsippene for sosialt ansvar og selskapenes etiske retningslinjer.

Nærings- og handelsdepartementet (NHD):

Samfunnsansvar er frivillig, jf. følgende definisjon hentet fra Stortingsmelding nr. 10 (2008-2009) Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi:

”Regjeringen legger til grunn en forståelse av samfunnsansvar som innebærer at bedrifter integrerer sosiale og miljømessige hensyn i sin daglige drift og i forhold til sine interessenter. Samfunnsansvar innebærer hva bedriftene gjør på en frivillig basis utover å overholde eksisterende lover og regler i det landet man opererer.”

I Norge er prinsippene for samfunnsansvar ikke lovfestet, med unntak av korrupsjon. Korrupsjon er straffbart også når forholdet har skjedd i utlandet.

Regjeringens klare anbefaling i stortingsmelding nr. 10 er at bedrifter skal ta hensyn til urfolks interesser ved virksomhet i andre land. Blant annet forventer regjeringen at norske bedrifter som er involvert i naturressursutvinning, utvikler sitt arbeid med beste praksis for ivaretagelse av sosiale og miljømessige hensyn som rettesnor og siktemål, og at de ivaretar urfolks rettigheter.

I Stortingsmelding nr. 13 (2010-2011) Aktivt eierskap – norsk statlig eierskap i en global økonomi, har regjeringen blant annet uttrykt følgende forventninger til de statlig eide selskapene:

”Regjeringen forventer at statlig eide selskaper respekterer grunnleggende menneskerettigheter i all sin virksomhet, herunder barns, kvinners, minoriteters og urfolks rettigheter, slik de fremkommer i internasjonale konvensjoner. Forventningene

ne omfatter også at selskapene følger dette opp overfor sine leverandører og forretningspartnere.”

Det forventes at dette punktet implementeres i selskapets retningslinjer for arbeidet med samfunnsansvar. Ut over dette forventes det også at selskapene har en dialog med de viktigste interessentene.

Eierdepartementene følger opp forventningene i dialogen med selskapene.

Anbefaling nr. 18 Samiske rettigheter

18. Komiteen er bekymret over at de skritt som er tatt kanskje ikke er tilstrekkelige til å bevare og fremme kulturen til det samiske folk og ta opp den spesielle situasjonen til østsamene, særlig når det gjelder deres tilgang til beiteområder for rein, og for sjøsamene, særlig når det gjelder deres rett til fiske. Komiteen er også bekymret for den vedvarende diskrimineringen mot samiske samfunn og mangelen på iverksettelse når det gjelder statusen for opplæring i samisk språk, herunder læremidler og ansatte (art. 2, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefalinger nr. 23, anbefaler komiteen at den statlige parten rådfører seg med østsamene og sjøsamene og iverksetter tiltak med sikte på å sette dem i stand til fullt ut å utøve sine menneskerettigheter og grunnleggende friheter og til å opprettholde og utvikle sin kultur og sitt inntektsgrunnlag, herunder forvaltning av land og naturressurser, særlig når det gjelder reinbeiter og fiske. Komiteen oppfordrer den statlige parten til å ta aktive skritt for å sette det samiske samfunnet i stand til bevare sin kulturelle identitet og til å overvåke og bekjempe alle former for diskriminering mot de samiske samfunnene. Den anbefaler at den statlige parten lovfester en utdanningspolitikk som tar opp det samiske samfunns behov for morsmålsundervisning, herunder læremidler og menneskelige ressurser. Komiteen ville sette pris på å motta resultatene av Finnmarkskommisjonens undersøkelse av østsamenes krav på land.

Gjennomføre konsultasjoner med østsamer og sjøssamer og iverksette tiltak for å sikre deres rettigheter og levesett

Fiskeri- og kystdepartementet (FKD):

Spørsmålet om statens folkerettslige forpliktelser i forvaltningen av saltvannsfiske i områder med samisk bosetting har blitt utredet og fulgt opp ved flere anledninger fra 1990 og fram til i dag. Under behandlingen av finnmarksloven i juni 2005 fattet Stortinget et anmodningsvedtak hvor det ble bedt om en utredning av ”samer og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark”. På denne bakgrunn ble Kystfiskeutvalget for Finnmark oppnevnt ved kgl. resolusjon 30. juni 2006.

Kystfiskeutvalget la fram sin innstilling NOU 2008: 5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark 18. februar 2008. Utvalget konkluderte med at folk bosatt ved fjordene og langs kysten av Finnmark, på grunnlag av historisk bruk og folkeretten, har rett til å fiske i havet utenfor Finnmark til eget forbruk og som næring, og det ble foreslått flere tiltak for å gi innhold til en slik rett.

Etter en bred høring gjennomførte Fiskeri- og kystdepartementet og Sametinget konsultasjoner om oppfølgingen av innstillingen. 9. mai 2011 kom Fiskeri- og kystdepartementet og Sametingsrådet fram til enighet om et sett med lovendringer i deltakerloven, havressursloven og finnmarksloven samt enkelte andre tiltak. Tiltakene skal medvirke til å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur.

Oppfølgingen av Kystfiskeutvalget har blitt sett i sammenheng med oppfølgingen av Samerettsutvalget II (som tar for seg tradisjonelle samiske områder sør for Finnmark). Blant tiltakene er det foreslått en lovfestet rett til å fiske – på visse vilkår – for alle som bor i Finnmark, Nord-Troms og andre kommuner i Troms og Nordland med innslag av sjøsamiske områder. I tillegg er det foreslått å legge inn en bestemmelse i havressursloven om å legge vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur ved all regulering og forvaltning av fiske og en ny bestemmelse i deltakerloven om at loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter. Det er videre foreslått å innføre et forbud mot fiske for fartøy over 15 meter i fjordene, at krav om anerkjennelse av rett til fiskeplasser skal kunne framsettes for Finnmarkskommisjonen, og å opprette en fjordfiskenemnd for Finnmark, Troms og Nordland som vil ha en viktig rolle i forvaltningen av fiskeressursene.

Sametinget har, med forbehold om tolkingen av rettsgrunnlagene, gitt sin tilslutning til forslagene i behandling i plenum 9. juni 2011.

Regjeringen la fram forslagene for Stortinget 16. mars 2012. Stortingets flertall sluttet seg til forslagene i deres behandling av saken 4. juni 2012. Tiltakene vil i neste omgang implementeres i gjeldende regelverk og fiskeriforvaltning.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD):

Etter dialog og møter med østsamiske miljøer, ble prosjektet ”Skoltesamisk kultur over grenser” satt i gang med finansiering fra Interreg Sápmi og nasjonal finansiering fra Finland og Norge. Prosjektperioden varer frem til 2013. Prosjektplanen er blitt til med drahjelp fra Finnmark fylkeskommune, Sør-Varanger kommune, Sametinget og Barentssekretariatet som alle bidrar med noe midler til arbeidet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har bidratt med 700 000 kroner til dette grenseoverskridende prosjektet i 2010, 2011 og 2012. Prosjektansvarlige er Østsamisk museum i Neiden og Enare museum i Finland. Tiltakene er utformet i samarbeid mellom myndigheter og skoltesamiske miljøer og institusjoner i Finland, Russland og Norge. Som en oppfølging av prosjektet, arrangerer myndighetene og de skoltesamiske miljøene i de tre landene en konferanse i 2012. Tema for konferansen er revitalisering av skoltesamisk språk- og kultur.

Østsamisk museum i Neiden er av Sametinget valgt til det samiske tusenårsstedet. Byggingen av museet ble satt i gang sommeren 2007. Sametinget er ansvarlig for driften og organiseringen av museet. Østsamisk museum vil være et viktig senter for revitalisering av østsamisk/skoltesamisk språk og kultur, og for kulturutveksling og

grenseoverskridende samarbeid med skoltesamer i Finland og Russland. Offisiell åpning vil ventelig skje høsten 2012.

Iverksette aktive tiltak for å gjøre samene i stand til å bevare sin kulturelle identitet, overvåke og motarbeide alle former for diskriminering mot samer

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD):

Myndighetene arbeider kontinuerlig med en rekke tiltak for at samene skal kunne beholde sin kulturelle identitet. Synliggjøring av samiske språk og samiske institusjoner er viktig for å bekrefte og støtte samisk identitet og tilstedeværelse.

Regjeringen har satt i gang en rekke tiltak og ordninger som skal legge til rette for en trygg fremtid for de samiske språkene i Norge. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet la i 2009 frem Handlingsplan for samisk språk. Målet med handlingsplanen er å få flere samiske språkbrukere. Handlingsplanens hovedfokus er å legge grunnlag for en sterkere innsats for de samiske språkene på ulike samfunnsområder – særlig innenfor opplæring, utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting og synliggjøring av samiske språk i det offentlige rom. Første statusrapport om gjennomføringen av handlingsplanen ble lagt fram i februar 2011. Neste rapport vil foreligge i 2013.

Samelovens språkregler er et av de viktigste instrumentene for å fremme bruken av samiske språk. Språkreglene gir samiske språkbrukere rett til å bruke samisk i kontakt med kommuner, fylkeskommuner og statlige organer i forvaltningsområdet. I forbindelse med Handlingsplanen for samisk språk har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet satt i gang en gjennomgang av samelovens språkregler i lys av Norges nasjonale og internasjonale forpliktelser.

Oppfølgingen av utredningen fra Samerettsutvalget II om retten til, og disponeringen og bruken av land og vann i tradisjonelle samiske områder fra Troms i nord til Hedmark i sør, er videre eksempel på tiltak for å gjøre samene i stand til å bevare sin kulturelle identitet.

Som en del av konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget er det opprettet en dialog mellom Kunnskapsdepartementet og Sametinget på utdanningsområdet (fra barnehage til høyere utdanning). Sametinget og Kunnskapsdepartementet har konsultasjoner etter behov og har også innført to halvårlige samarbeidsmøter. Dette er et eksempel på et konkret tiltak for at samene skal kunne bevare sin kulturelle identitet.

For å overvåke og motarbeide alle former for diskriminering av samene er tiltak om styrking av kulturell identitet sentrale. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har i samarbeid med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Sametinget blitt enige om at Gáldu tildeles midler til en treårig prosjektstilling for arbeid med likestilling og antidiskriminering. Prosjektet startet opp i 2010 og avsluttes med en evaluering i 2012.

Iverksette en utdanningspolitikk for å ta opp kravene morsmålsopplæring for samer

Kunnskapsdepartementet (KD):

I Norge er retten til opplæring i/på samisk regulert i opplæringsloven kap. 6. Opplæringen gis i/på de tre samiske språkene – sør-, lule- og nordsamisk. Det gjennomføres tilsyn med om elevene får innfridd sine rettigheter til samiskopplæring. Hittil har tilsynet hatt noe begrenset omfang, så resultatet er foreløpig uklart. Sametinget har ansvaret for utvikling og produksjon av samiske læremidler og får årlig støtte fra staten til dette arbeidet. Det er fortsatt mangel på samiske læremidler innenfor en del fag og emner, men det er satt i gang tiltak for å få økt effekten i arbeidet. Mangel på kvalifiserte lærermiddelforfattere innebærer at arbeidet tar tid.

Komiteen ønsker å motta resultatene fra Finnmarkskommisjonens vurdering av øst-samiske landkrav

Justis- og beredskapsdepartementet (JD):

Finnmarkskommisjonen avga i mars 2012 sin første rapport. Rapporten gjalt et utredningsfelt som ikke omfatter østsamiske områder (Stjernøya/Seiland). Kommisjonen har for tiden ytterligere fire felt under utredning. Av disse er det bare ett felt som omfatter østsamiske områder (Nesseby).

Anbefaling nr. 19 Konsultasjoner med urfolk

19. Komiteen merker seg at det finnes bestemmelser som omhandler samiske interesser i Finnmark i mineralloven av 19. juni 2009, som trådte i kraft 1. januar 2010. Nevnte lov fastsetter imidlertid intet om samiske interesser andre steder utenfor Finnmark som tradisjonelt har vært bebodd av samene i Norge.

Komiteen ber den statlige parten om å ta med i sin neste periodiske rapport opplysninger om konsultasjoner som har vært ført og føres av statens regjering om industrielle og andre prosjekter i alle territorier der urfolk tradisjonelt bor.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD):

I den grad myndighetene er involvert i eller har kjennskap til industrielle eller andre prosjekter i tradisjonelle samiske områder, vil det bli gitt informasjon om dette i neste rapport til rasediskrimineringskomiteen.

Anbefaling nr. 20 Rom og romanifolket/taterne

20. Komiteen uttrykker sin bekymring når det gjelder rom- og romanitatersamfunnene og særlig deres tilgang til offentlige steder, boliger, arbeid og de skritt som er tatt for å integrere barn fra romsamfunnene, særlig fra omreisende familier, inn i utdannelsessystemet i samsvar med deres måte å leve på (art. 2, 5 og 6).

I lys av komiteens generelle anbefaling nr. 27 (2000) om diskriminering mot romfolk, anbefaler komiteen at den statlige parten tar aktive skritt for å forhindre diskriminering mot rom- og romanifolk-/tatersamfunnene, særlig når det gjelder deres tilgang til offentlige steder, boliger og arbeid, og bevilge ytterligere ressurser til å finne hensiktsmessige løsninger for integrering av barn fra rom- og romanisamfunnene, særlig de som kommer fra omreisende familier, inn i utdannelsessystemet, for å sikre at de får fullt utbytte av dette på alle nivåer i systemet, hensyn tatt til samfunnets livsstil og inklusive en bestemmelse om økt opplæring i deres språk.

Iverksette aktive tiltak for å hindre diskriminering av rom og romanifolket/taterne, særlig mht. adgang til offentlige områder, bolig og arbeid

Kommunal- og regionaldepartementet (KRD):

Kommunal- og regionaldepartementet fikk i 2011 gjennomført en juridisk utredning om forholdet mellom nasjonal og internasjonal rett på boligområdet for rom. Rapporten konkluderer med at folkeretten på dette området er dynamisk og i stadig utvikling, men at internasjonale regler fortsatt ikke går lengre enn å *anbefale* at statene *forholder seg aktivt* til roms nomadiske eller seminomadiske livsstil. Rapporten viste videre at det er behov for mer kunnskap om gruppens boligsituasjon. På bakgrunn av rapporten vil Kommunal- og regionaldepartementet sammen med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Oslo kommune, blant annet forberede et samråd med representanter for rom.

Arbeidsdepartementet (AD):

Arbeidsmarkedspolitikken retter seg mot dem som trenger arbeidsrettet bistand for å komme over i arbeid, uavhengig av bakgrunn, og baserer seg på at individuelle vurderinger skal ligge til grunn for oppfølging og tiltaksbruk. Norge har derfor ikke iverksatt spesifikke tiltak for rom og romanifolket/taterne på dette området.

Arbeids- og velferdsetaten har et bredt spekter av arbeidsrettede tiltak. Noen tiltak kan ha et innslag av norskopplæring der dette anses som hensiktsmessig. Innvandre-

re, ungdom, langtidsledige og personer med nedsatt arbeidsevne er utsatte grupper på arbeidsmarkedet og skal prioriteres når det gjelder å delta på arbeidsrettede tiltak.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD):

Regjeringen la fram Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo i juni 2009. Handlingsplanen har som mål å gi rom reelle muligheter til å benytte allerede etablerte velferdsordninger, innen for eksempel utdanning, sysselsetting, helse og bolig. Tiltakene i handlingsplanen er også utformet med sikte på å bekjempe den diskrimineringen som norske rom daglig utsettes for. Som ledd i oppfølgingen av handlingsplanen er det blant annet etablert en veiledningstjeneste for rom. Veiledningstjenestens hovedfunksjon er å gi rom informasjon og veiledning når det gjelder spørsmål vedrørende for eksempel arbeid, skole, barnehage, bolig, helse osv.

I januar 2011 oppnevnte Regjeringen et utvalg for å undersøke gjennomføringen av politikken overfor taterne/romanifolket. Utvalgets hovedoppgave er å undersøke og beskrive utviklingen av norske myndigheters, institusjoners, organisasjoners og andre virksomheters politikk og tiltak overfor taterne/romanifolket frem til i dag. Et særlig fokus er politikken målsettinger, gjennomføring og virkemidler. Målet er at det gjennom dette arbeidet skapes en felles forståelse av hva som faktisk skjedde, og hvilke konsekvenser og virkemidler det hadde for enkeltpersoner og for gruppen – blant annet med henblikk på deres leveste, kultur og språk. Utvalget skal blant annet vurdere funnene i lys av norsk lovgivning og de folkerettslige forpliktelser som Norge var og er bundet av. Utvalget er videre gitt mulighet til å vurdere i hvilken grad funnene gir grunnlag for å vurdere framtidige tiltak for å bidra til forsoning og rettferdighet. Utvalget skal avgi sin rapport innen 30. juni 2013.

Integrere barn fra rom og romanifolket/taterne, særlig fra reisende familier, i utdanningssystemet – inkludert forsterket opplæring i eget språk

Kunnskapsdepartementet (KD):

Barn og unge fra rom og romanifolket/taterne har samme rettigheter til opplæring som majoritetsbefolkningen. De har rett til særskilt språkopplæring, evt. også morsmåls- og tospråklig fagopplæring dersom de trenger dette for å følge ordinær opplæring. Det er en utfordring å gi tilbud som bidrar til at elevene får tilfredsstillende opplæring, blant annet i reiseperioder. Myndighetene arbeider stort sett kontinuerlig for å få etablert tilbud som kan imøtekomme opplæringsbehovene. Det er Oslo kommune som har vært ansvarlig for opplæringstilbudet.

Anbefaling nr. 21 Hatefulle ytringer og hatkriminalitet

21. Komiteen er bekymret over rasistiske uttalelser fra ekstremistgrupper, noen representanter for politiske partier, i media, herunder Internett, som består av hatefulle ytringer og kan lede til fiendtligsinnede handlinger overfor enkelte minoritetsgrupper og over tilstedeværelsen av foreninger som er innblandet i slike aktiviteter. Komiteen er også bekymret over at det er få klager over rasistiske handlinger, herunder handlinger foretatt av representanter for ordensmakten, og at få saker behandles av domstolene. Komiteen er videre bekymret over mangelen på domstolsstatistikk om antallet klager, etterforskninger, tiltaler og domfellelser når det gjelder rasistiske handlinger (art. 4 og 6).

Komiteen, som minner om sin generelle anbefaling nr. 15 (1993) vedrørende artikkel 4, som fastslår at alle bestemmelser i artikkel 4 er av bindende art, og anbefaler at den statlige parten utarbeider en klar og transparent definisjon av hatefulle ytringer og hatefulle forbrytelser med sikte på å sikre en balanse mellom retten til å uttrykke seg fritt og åpne uttrykk for rasistiske synspunkter i henhold til artikkel 4, og forbyr organisasjoner som fremmer rasisme og rasistisk diskriminering. Den anbefaler utvikling av en strategi for å ta opp rasisme i den offentlige diskurs på en mer effektiv måte. I lys av sin generelle anbefaling nr. 31, ber komiteen også den statlige parten om å fremlegge domstolsstatistikk om antallet klager, antallet saker som er avvist og grunnene for avvisningen, etterforskninger, tiltaler og domfellelser når det gjelder alle typer av rasistiske handlinger, som bestemt i konvensjonens artikkel 4, inklusive handlinger begått av lovens håndhevere.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD):

Nasjonalt lovverk

Komiteen anbefaler at det utarbeides en klar og transparent definisjon av hatefulle ytringer og hatefulle forbrytelser med sikte på å sikre balanse mellom retten til å uttrykke seg fritt og åpne uttrykk for rasistiske synspunkter, samt at organisasjoner som fremmer rasisme og rasistisk diskriminering forbys.

Justis- og beredskapsdepartementet mener at gjeldende rett i stor grad tilfredsstiller ovennevnte anbefalinger.

Begrepet “hatefulle ytringer” defineres i straffeloven 1902 § 135 a andre ledd. Ved lovendring i 2005 ble bestemmelsens rekkevidde utvidet, skyldkravet endret slik at også grovt uaktsomme overtredelser rammes, og den øvre strafferammen hevet fra to til tre år. Hovedformålet med endringen var å gi utsatte grupper et bedre og mer omfattende vern mot grove rasistiske og visse andre kvalifisert krenkende ytringer.

Slik fikk gjeldende straffelov på viktige punkter samme innhold som den strengere bestemmelsen i § 185 i ny straffelov 2005, som ennå ikke er trådt i kraft. I § 185 er definisjonen av hatefulle ytringer dessuten utvidet til å omfatte ytringer om nedsatt funksjonsevne. I tillegg er det i § 77 slått uttrykkelig fast at det vil være en skjerpende omstendighet at lovbrudd har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse, homofil orientering, funksjonsevne eller liknende forhold.

Straffeloven 1902 § 330 oppstiller straff for den som stifter eller deltar i en forening som ved lov er forbudt, eller hvis formål er forøvelse av eller oppmuntring til straffbare handlinger. Bestemmelsen er vedtatt opphevet ved den nye straffeloven, som ikke er trådt i kraft. I forarbeidene til ny straffelov er det vist til at bestemmelsen har et for bredt virkefelt, og at den rammer medlemmer som står i et fjernt forhold til konkrete straffbare handlinger. Dessuten vil et organisasjonsforbud kunne gi uønsket oppmerksomhet, medføre at grupperinger med avvikende synspunkter tvinges under jorden og gjøre det vanskeligere å stoppe rekrutteringen. Ved at yttingsfriheten brukes til å uttrykke holdninger i det offentlige rom, kan holdninger bekjempes gjennom offentlig kritikk. Det er uansett oppstilt en grense: Ikke alle ytringer er lovlige. Dersom organisasjoner som etablerer seg i Norge bruker yttingsfriheten og organisasjonsfriheten til å komme med *straffbare* ytringer, kan dette følges av påtalemyndigheten.

Statistikk

Det arbeides med å utvikle og forbedre registreringen av hatkriminalitet, som vi forstår som kriminalitet som har rasistiske, fremmedfiendtlige eller homofobiske motiver, eller som på en eller annen måte er begrunnet i fordommer mot en person eller en gruppe av personer på grunnlag av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet. Begrepet er ikke avgrenset til enkelte kriminalitetstyper, men kan opptre i forskjellige former, alt fra fysisk vold, trusler, skadeverk, ærekrenkelser, diskriminering osv. Det avgjørende for hvorvidt en kriminell handling skal betegnes som hatkriminalitet er selve motivet for handlingen, dvs. at dette er basert på hat og fordommer mot en person eller en gruppe av personer på grunnlag av deres gruppetilhørighet.

Etter hvert som registreringen av hatkriminalitet forbedres, vil vi få statistikk over omfang og behandling av anmeldelser knyttet til rasistiske handlinger. Det vil likevel ikke være mulig å fremskaffe en så vidt detaljert statistikk som komiteen etterlyser.

Radikalisering og voldelig ekstremisme

For å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme la regjeringen frem handlingsplanen «Felles trygghet – felles ansvar» den 1. desember 2010. Som et ledd i oppfølgingen av handlingsplanen ble det i desember 2011 også lansert en egen nettside om temaet, radikalisering.no. Internett kan være en viktig arena for radikalisering og rekruttering til voldelig ekstremistiske miljøer, og ulike miljøer og enkelt-

personer bruker internett for å fremme hatefulle ytringer og i ytterste konsekvens oppfordringer til voldsbruk. Regjeringens arbeid retter seg mot å forebygge viljen til å bruke vold som virkemiddel for å nå politiske mål, uavhengig av hvilken ideologi som ligger til grunn for voldsbruken. Dette innebærer at handlingsplanen retter seg både mot høyreekstreme, venstreekstreme, ekstreme islamister og andre som er villige til å bruke vold for å nå sine mål.

Kulturdepartementet (KUD):

Komiteen er bekymret over rasistiske uttalelser og hatefulle ytringer i media og anbefaler utvikling av en strategi for å ta opp rasisme i den offentlige diskurs på en mer effektiv måte.

Grunnloven (§ 100 sjette ledd) gir statens myndigheter et ansvar for å *”legge Forholdene til Rette for en aaben og oplyst offentlig Samtale”*. Medienes funksjon som både arena for og sentral aktør i den offentlige samtalen, gjør mediepolitikken til et viktig element i dette. Hovedmålet for regjeringens mediepolitikk er å sikre ytringsfrihet, rettssikkerhet og et levende demokrati. Gjennom økonomiske virkemidler (som ordninger med mediestøtte, inkludert egne tilskuddsordninger for minoritetsmedier) og regulatoriske virkemidler (som innholdskrav til riksdekkende kringkaster, regler om redaksjonell uavhengighet og regler om plassering av ansvaret for ytringer) søker regjeringen å bidra til reell ytringsfrihet, mangfold og et åpent og sunt debattklima.

Norge er et mangfoldig og flerkulturelt samfunn, og hendelsene 22. juli har gjort det enda viktigere enn før å være bevisst på hvilket ansvar dette medfører, også på det mediepolitiske området. Alle grupper i samfunnet – inkludert språklige og etniske minoriteter – skal ha et godt medietilbud. Et godt medietilbud innebærer tilgang til et mangfold av informasjon og synspunkter om politiske og andre samfunnsspørsmål. Det innebærer også tilgang til ytringskanaler og debattfora der den enkelte har mulighet for å delta aktivt i den offentlige samfunnsdebatten. Objektiv og balansert formidling av informasjon om minoriteter er et viktig vern mot rasisme og hatefulle ytringer.

Et klart system for plassering av ansvar for de ytringene som formidles i mediene er en også en viktig forutsetning for et åpent og sunt debattklima. Spørsmålet om ansvar for ytringer publisert på nett – inkludert ansvaret for brukergenerert innhold og anonyme ytringer – har vært sentrale spørsmål for Medieansvarsutvalget, som la fram sin utredning 15. juli 2011. Høringen er nettopp avsluttet og departementet er i ferd med å vurdere den videre oppfølgingen av saken.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

Gjennom å produsere kunnskap og gjøre kunnskapen tilgjengelig legger departementet til rette for en bred offentlig debatt om integrering og inkludering, basert på fakta. Målgruppen for slik kunnskap er hele befolkningen. IMDi har en viktig funksjon i produksjon og formidling av relevant kunnskap.

Fra 2012 har BLD gått inn som betalende medlem i Konsortium for forskning om terrorisme og internasjonal kriminalitet. Konsortiet har etablert forskningskompetanse på mange felt, blant annet høyre- ekstreme og kontra- jihadistiske bevegelser og forebygging av voldelig ekstremisme.

Vi viser også til tilskudd til frivillig virksomhet beskrevet under anbefaling nr 9 *Dialog og tiltak mot diskriminering*. Formålet med deler av tilskuddsordningen er å skape møteplasser i lokalsamfunn på tvers av etnisk og nasjonalt opphav. Økt kontakt på tvers av etnisk tilhørighet vil kunne bidra til økt forståelse mellom

Anbefaling nr. 22 Internasjonale menneskerettighetskonvensjoner

22. Med tanke på at menneskerettighetene er udelelige, oppfordrer komiteen den statlige parten til å overveie å ratifisere de internasjonale menneskerettighetstraktater som den hittil ikke har ratifisert, særlig traktater med bestemmelser som direkte gjelder emnet rasediskriminering, slik som FN-konvensjonen for beskyttelse av migrantarbeidere og medlemmer av deres familier av 1990.

Utenriksdepartementet (UD):

Fremme og beskyttelse av menneskerettighetene har høy politisk prioritet i Norge, og oppfyllelsen av Norges internasjonale forpliktelser tas meget seriøst. Før Norge blir part i en folkerettslig bindende avtale gjennomføres en grundig prosess hvor alle administrative og rettslige konsekvenser utredes. Norge er part i seks av de sentrale menneskerettighetskonvensjonene som er i kraft og de fleste av tilleggsprotokollene, inkludert klagemekanismene. Ratifikasjonsprosessene som er prioritert fra norsk side nå er den valgfrie protokollen til FNs torturkonvensjon, FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter og FN-konvensjonen om tvungne forsvinninger.

Norge besluttet i 2002 ikke å ratifisere FN-konvensjonen for beskyttelse av migrantarbeidere og medlemmer av deres familier av 1990. Kun et fåtall land er part i konvensjonen, hvorav ingen vestlige land. Avgjørelsen om ikke-tilslutning ble opprettholdt av Utenriksministeren i 2007 etter en ny grundig gjennomgang. Begrunnelsen for Norges beslutning om ikke å ratifisere er bl.a. at konvensjonen på flere punkter er så vagt og upresist utformet at det reises tolkningsspørsmål som gjør det vanskelig å vurdere konsekvensene og de forpliktelser en ratifikasjon vil medføre. Dette vil også kunne undergrave eksisterende forpliktelser etter andre sentrale FN-konvensjoner. Norge har for øvrig sluttet seg til alle ILOs kjernekonvensjoner om rettigheter i arbeidslivet. Disse omfatter også utenlandske stasborgere bosatt i Norge.

Regjeringen vurderer nå om Norge også skal slutte seg til Den europeiske menneskerettskonvensjon tilleggprotokoll nr. 12 om diskriminering. Denne tilleggsprotokollen gir et generelt diskrimineringsvern. Diskrimineringslovutvalget, som var oppnevnt av regjeringen, fikk i oppdrag å vurdere dette spørsmålet. Utvalget leverte sin innstilling i 2009. Utvalget mente at norsk diskrimineringslovgivning allerede tilfredsstiller kravene i protokollen. Utvalget var imidlertid delt i spørsmålet om ratifikasjon. Barne-,

likestillings- og inkluderingsdepartementet arbeider nå med endringer i diskrimineringslovgivningen og tar sikte på å legge frem en lovproposisjon i 2013. Spørsmålet om norsk ratifikasjon av tilleggsprotokollen skal avklares i sammenheng med dette arbeidet.

Anbefaling nr. 23 Implementering av Durban-erklæringen og -handlingsprogrammet

23. Samtidig som komiteen merker seg den statlige parts plan for oppfølging av revisjonskonferansen etter Durbankonferansen, og i lys av komiteens generelle anbefaling nr. 33 (2009) om oppfølging av revisjonskonferansen etter Durbankonferansen, anbefaler komiteen at den statlige parten fortsetter å bygge på erklæringen og handlingsplanen fra Durban-konferansen, vedtatt i september 2001 av Verdenskonferansen mot rasisme, rasediskriminering, fremmedhat og beslektet intoleranse, hensyn tatt til resultatdokumentet fra revisjonskonferansen etter Durbankonferansen holdt i Genève i april 2009, når konvensjonen inkorporeres i det nasjonale retts-system. Komiteen ber om at den statlige parten i sin neste periodiske rapport tar med konkret informasjon om handlingsplaner og andre tiltak for å implementere erklæringen og handlingsplanen fra Durban-konferansen på nasjonalt nivå.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

Norge har sluttet seg til og støtter erklæringen og handlingsplanen fra Durbankonferansen (2001), og resultatdokumentet fra revisjonskonferansen etter Durbankonferansen (Genève 2009). Norges oppfølging av handlingsplanen og erklæringen fra Durban-konferansen skjer primært gjennom regjeringens Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002-2006) og Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering (2009-2012).

Anbefaling nr. 24 Det internasjonale året for personer med afrikansk bakgrunn

24. Komiteen anbefaler at den statlige parten vedtar og i tilstrekkelig grad offentliggjør et hensiktsmessig handlingsprogram for å markere 2011 som Det internasjonale år for mennesker av afrikansk herkomst, som vedtatt av hovedforsamlingen i dens resolusjon 64/169 av 18. desember 2009.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

Regjeringen har ikke vedtatt et handlingsprogram for å markere Det internasjonale år for mennesker av afrikansk herkomst. Det foreligger heller ingen planer om noe slikt program.

Anbefaling nr. 25 Offentliggjøring av rapporter og anbefalinger

25. Komiteen anbefaler at den statlige partens rapporter blir gjort lett tilgjengelige for allmennheten når de fremlegges, og at komiteens bemerkninger til disse rapportene likeledes blir offentliggjort på statens offisielle språk og andre alminnelig brukte språk så langt det er hensiktsmessig.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD):

BLD har gjennomført følgende tiltak for å sikre at Norges rapporter, komiteens merknader og myndighetenes arbeid med å følge opp anbefalingene blir gjort tilgjengelige:

- Statens rapport til rasediskrimineringskomiteen er trykket opp og publisert elektronisk på BLDs nettside.
- Komiteens anbefalinger er oversatt til norsk, trykket opp og distribuert bredt (bl.a. til alle kommuner, departementer og en rekke frivillige organisasjoner), samt publisert elektronisk på nett.
- Det er etablert en ny side på BLDs side på regjeringen.no om FNs rasediskrimineringskonvensjon, hvor man kan finne alle relevante dokumenter og oppdatert informasjon.
- BLD har avholdt møter høsten 2011 med Likestillings- og diskrimineringsombudet, Barneombudet, Norsk senter for menneskerettigheter, en rekke frivillige organisasjoner og Sametinget for å få innspill til hvordan komiteens anbefalinger bør følges opp.
- Denne statusrapporten har vært sendt på høring og er offentliggjort på regjeringen.no.